הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הוֹדָאוֹת סִימָן רִיחַ רִיט

קלה. בְּאֵר הַגּוֹלָה

וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, (לא) אֵינוֹ חַיָּב (י) לְבָרֵךְ, (לב) * וְיֵשׁ חוֹלֵק, וְטוֹב לְבָרֵךְ בִּלְא הַזְכָּרַת שֵׁם וּמַלְכוּת:

ריט בִּרְכַּת הוֹדָאַת הַיָּחִיד. ובו ט' סְעִיפִים:

א אַרְבָּעָה צְרִיכִים (ס) [א] לְהוֹדוֹת, * יוֹרְדֵי הַיָּם (א) כְּשֶׁעָלוּ מִמְּנָּה, [*] וְהוֹלְכֵי מִדְבָּרִיּוֹת כְּשֶׁנִּגְיְעוּ לְיִשּׁוּב, א ברכות נ"ד (ע"ב).
וּמִי שֶׁהָיָה חוֹלֶה (ב) וְנִתְרַפֵּא, (ג) וּמִי שֶׁהָיָה (ג) [ב] * חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים וְיָצָא. וְסִימָנָךְ וְכֹל הַחַיִּי"ם

בַּאֵר הַיטֵב

(י) לְבָרֵךְ. פָּרוּשׁ עַל הַנֵּס, אֲבָל הַגּוֹמֵל חַיָּב לְבָרֵךְ, ט"ז (סק"ג). עַיֵּן סוֹף סִימָן רי"ט (ס"ט):

א (ס) לְהוֹדוֹת. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב אַרְבָּעְתָן אֵינוֹ מְבָרֵךְ כִּי אִם בְּרָכָה אַחַת לְכֻלָּן. פְּרִי הָאָרֶץ (ח"א) סִימָן ד'. וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבַת קוֹל בֶּן לֵוִי סִימָן א'. קָטָן פָּחוֹת מִבֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים אֵין צָרִיךְ לְהוֹדוֹת, דְּלֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר לְחַיְּבָם טוֹבוֹת דְּהָא לָאו בַּר עֲנָשִׁין הוּא. ר"מ מִינְץ סִימָן י"ד, מָגֵן אַבְרָהָם (ריש הסי'). מַה שֶּׁאֵין הָאִשָּׁה מְבָרֶכֶת בִּרְכַּת הַהוֹדָאָה, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ לְאוֹדוֹיֵי בִּפְנֵי עֲשָׂרָה, וְלָאו אֹרַח אַרְעָא דְּכָל כִּבּוּדָהּ בַּת מָלְכָּה פְּנִימָה. הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב' סִימָן קס"א. וּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁיְּבָרְכוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁלָּהֶם וְשֶׁיִּשְׁמְעוּ הָאֲנָשִׁים מִבֵּית הַכְּנֶסֶת אוֹ לְפָחוֹת בִּפְנֵי נָשִׁים וְאִישׁ אֶחָד, עַיֵּן שָׁם:

(ג) חָבוּשׁ. עַל עִסְקֵי נְפָשׁוֹת:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [א] לְהוֹדוֹת. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב, וּבְלְחֹמֵי תּוֹדָה לְהַגָּאוֹן מַהֲרַ"י בְּאסַן (סי' ה) כָּתַב שֶׁקָּטָן יְבָרֵךְ, וְכָתַב בִּבְרֵכֵי יוֹסֵף (סק"א) שֶׁכֵּן נָהֲגוּ בְּגָלִיל שֶׁלָּהֶם, עַיֵּן שָׁם, וּבְמִדְרָשׁ נוֹהֲגִים כְּמַהֲרַ"ם מִינְץ וְהַמַּגֵּן אַבְרָהָם, וְכֵן הָאֲלִיָּה רַבָּה (סק"ג) הֲבִיאוֹ בְּסִתָם וְכֵן כָּתַב בְּשַׁעֲרֵי אֶפְרַיִם שַׁעַר ד' (סכ"ח). וּבְמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק"ו) כָּתַב בְּשֵׁם שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת אֹהֶל יוֹסֵף (סוס"י א) שֶׁהָאַב עַל בְּנוֹ קָטָן לֹא יְבָרֵךְ אֶלָּא בִּלְא שֵׁם וּמַלְכוּת עַיֵּן שָׁם: **[בשו"ע] וְהוֹלְכֵי מִדְבָּרִיּוֹת.** וְכָתַב בִּבְרֵכֵי יוֹסֵף (סק"ב) בְּשֵׁם מַהֲרַ"י שְׁאוּל בְּסֵפֶר קוֹל יַעֲקֹב, מִי שֶׁהוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּבְדַרְכּוֹ הִלּוֹכוֹ עֶבֶר בַּעֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת, אֵין לְבָרֵךְ עַד שֶׁיַּגִּיעַ עַד מְחוֹז חֶפְצוֹ:

[ב] חָבוּשׁ. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּבִבְרֵכֵי יוֹסֵף (סק"ד) הֲבִיא מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (מג. ד"ה ארבעה) (וְהָאֲרִיךְ) [וְהַאֲרִיךְ] (ערך ארבע) וּמִתְּשׁוּבַת ר"י מִנְּא"ש (סי' צ), וְכֵן כָּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ב) בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב (מלבושי ירי"ט סק"א), דְּאַף בְּחָבוּשׁ עַל עִסְקֵי מָמוֹן מְבָרֵךְ (וְשֵׁם הֵבִיא לְשׁוֹן תְּשׁוּבַת הָרי"ם מִנְּא"ש שֶׁהוֹאִיל וְהָיָה חָבוּשׁ בְּבֵית הַסֹּהַר כּוֹ' וְלֹא הָיָה מוֹשֵׁל בְּנַפְשׁוֹ וְנִתְּנָה יָצָא מֵאוֹתוֹ מַצָּב לִהְיוֹת מוֹשֵׁל בְּנַפְשׁוֹ, בְּפֶרֶט אִם הָיָה חָבוּשׁ עַל פְּרִיעַת סַם קָצוּב עַל כָּל

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(לא) אֵינוֹ חַיָּב לְבָרֵךְ. כְּשֶׁנִּגְיַע שָׁם בְּפַעַם אַחֵר בִּרְכַּת שֶׁעָשָׂה לִי נִסִּים, וּמִכָּל מָקוֹם בְּשֶׁעָה שֶׁאֵרַע לוֹ הַהַצָּלָה (מ) צָרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַגּוֹמֵל, דְּבִבְרֵכַת הַגּוֹמֵל לֹא קָפְדִינַן כְּלַל הַאי שֶׁיִּהְיֶה נַס גָּמוּר, וּכְדִלְקַמָּן בְּסוֹף סִימָן רי"ט בְּדַעַת הָרִאשׁוֹנָה דְּהִסְכִּימוּ עָלֶיהָ הָרַבֶּה אַחֲרוֹנִים: **(לב) וְיֵשׁ חוֹלֵק.** דַּאֲפִלּוּ הָיָה הַהַצָּלָה שֶׁלֹּא לְמַעְלָה מִדֶּרֶךְ הַטֶּבַע, אַף עַל פִּי כֵן כֵּיוָן שֶׁהָיָה בְּסַכָּנָה אִם לֹא נִזְדַּמֵּן לוֹ הַהַצָּלָה, נַס מִקָּרֵי, וְחַיָּב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁבֵּחַ לַבּוֹרֵא עַל שֶׁהֶכִין וְהִזְמִין לוֹ הַהַצָּלָה בְּרֶגַע זוֹ. אִם נָפַל עָלָיו אָכֶן וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה אוֹ שֶׁעָבַר עָלָיו עֲגָלָה טְעוּנָה שֶׁבְּדַרְךְ הַטֶּבַע הָיָה שְׁמִירוֹת עַל יְדֵי זֶה וְהוּא נָצוֹל מִמֶּנָּה, (כמ) כְּשֶׁנִּגְיַע לְאוֹתוֹ מָקוֹם מִשְּׁלִשִׁים לִשְׁלִשִׁים צָרִיךְ לְבָרֵךְ. וְאִם נָפַל אָכֶן סָמוּךְ לְרֹאשׁוֹ אוֹ נִתְקַע בְּרֶגֶל סָמוּךְ לְעֵינוֹ וְנַעֲשָׂה לוֹ נַס וְלֹא נָפַל הָאָכֶן עַל רֹאשׁוֹ וְלֹא נִתְקַע הַבְּרֶגֶל בְּעֵין מַמָּשׁ, לְרַעָה רִאשׁוֹנָה אֵין מְבָרְכִין, וּלְרַעָה שְׁנִיָּה (כמ) אֶפְשָׁר שֶׁמְּבָרְכִים, כִּי כָּל אָדָם שֶׁקָּרוֹב לְדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה וְנִצּוֹל מִבָּרֵךְ, וְעַל כֵּן יְבָרֵךְ בִּלְא שֵׁם וּמַלְכוּת, וְעַיֵּן בְּבָאוּר הֲלָכָה (ד"ה וי"ש). כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים מִי שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ נַס יֵשׁ לוֹ לְהַפְרִישׁ לִצְדָקָה כְּפִי הַשָּׁגַת יָדוֹ וְיִחַלֵּק לְלוֹמְדֵי תּוֹרָה, וְיֹאמַר הֲרֵינִי נוֹתֵן זֶה לִצְדָקָה וְיִהְיֶה רָצוֹן שֶׁיְּהֵא נֶחְשָׁב בִּמְקוֹם תּוֹדָה שֶׁהָיִיתִי חַיָּב בִּזְמַן הַמִּקְדָּשׁ, וְרָאוּי לוֹמַר פָּרָשַׁת תּוֹדָה (ויקרא ז יא-טו). וְטוֹב וְרָאוּי לוֹ (ל) לְתַקֵּן אֵיזֶה צָרְכֵי רַבִּים בָּעִיר. וּבְכָל שָׁנָה בַּיּוֹם הַזֶּה יִתְבּוֹדַד לְהוֹדוֹת לַה' יִתְבָּרַךְ וְלִשְׁמֹחַ וּלְסַפֵּר חַסְדּוֹ:

א (א) כְּשֶׁעָלוּ מִמְּנָּה. וַדַּוְקָא כְּשֶׁעָלוּ מִמְּנָּה לְגַמְרֵי, וְאֵין בִּכְלַל זֶה מַה שֶּׁעוֹמְדִים עִם הַסְּפִינָה כְּשֶׁבָּאָה לְנֶמֶל וְהָאֲנָשִׁים שֶׁבָּהּ יוֹרְדִים לַיַּבָּשָׁה (ס) לְיוֹם אוֹ לְיוֹמַיִם אוֹ עַד שֶׁתַּגִּיעַ זְמַן הַסְּפִינָה לְיַלֵּךְ הָלְאָה, דְּבָזֶה אֵין מְבָרְכִין דְּאַפְּתִי לֹא נָצוֹל מִן הַסַּכָּנָה לְגַמְרֵי, וְהוּא הַדִּין בְּהוֹלְכֵי מִדְבָּרִיּוֹת (ג) וּבְרֶדֶךְ הֲלִיכָתָם עוֹבְרִים דֶּרֶךְ אִיזֶה עִיר, גַּם כֵּן אֵין מְבָרְכִין: **(ב) וְנִתְרַפֵּא.** וְהוֹלֵךְ כְּבָר (ג) עַל בְּרָיוֹ: **(ג) וּמִי שֶׁהָיָה** בְּחָבוּשׁ מַחֲמַת שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֲלִילַת נְפָשׁוֹת, אִם כֵּן הֲרֵי הוּא עוֹמֵד בְּסַכָּנָה שֶׁמָּא יִגְמֹר דִּינוֹ לְהָרֵג וְכֵיוֹצֵא, וּלְהֶכִי טַעַם זֶה גַּם **בְּחָבוּשׁ מַחֲמַת נְפָשׁוֹת דְּמִיְרִין, לְכְאוֹרָה הוּא דְּוַקָּא בְּחָבוּשׁ שֶׁנִּתְחַבֵּשׁ עַד שֶׁיִּגְמֹר דִּינוֹ, דְּאָז עוֹמֵד בְּסַכָּנָה דְּהָא אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יֵצֵא דִּינוֹ לַשָּׁבָט אוֹ לַחֶסֶד, וְאָז אִם יָצָא חַיָּב לְבָרֵךְ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּנִגְמַר דִּינוֹ** בְּחָבוּשׁ מַחֲמַת שֵׁיּשׁ עָלָיו עֲלִילַת נְפָשׁוֹת, אִם כֵּן הֲרֵי הוּא עוֹמֵד בְּסַכָּנָה שֶׁמָּא יִגְמֹר דִּינוֹ לְהָרֵג וְכֵיוֹצֵא, וּלְהֶכִי טַעַם זֶה גַּם **בְּחָבוּשׁ מַחֲמַת נְפָשׁוֹת דְּמִיְרִין,** לְכְאוֹרָה הוּא דְּוַקָּא בְּחָבוּשׁ שֶׁנִּתְחַבֵּשׁ עַד שֶׁיִּגְמֹר דִּינוֹ לַשָּׁבָט אוֹ לַחֶסֶד, וְאָז אִם יָצָא חַיָּב לְבָרֵךְ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּנִגְמַר דִּינוֹ

בַּאוּר הַלָּכָה

לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הַנֵּס שֶׁהִזְמִין לוֹ:

ט * וְיֵשׁ חוֹלֵק. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יב) שֶׁתְּמַהּ אֵיש חוֹלֵק זֶה, דִּבְרֵדַאי אַפִּלּוּ הָעוֹלָם וְטִבְעוֹ אֵין לְבָרֵךְ שֶׁעָשָׂה לִי נִסִּים, וְכֵן הַגְּרַ"א תְּמַהּ דְּאִם כֵּן כָּל יוֹלֶדֶת תְּהֵא צְרִיכָה לְבָרֵךְ שֶׁעָשָׂה לִי נִסִּים, וּכְמוֹ כֵן בְּנֵיהָ לְעוֹלָם. וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַב בְּתְשׁוּבַת רַדְבַּ"ז חֵלֶק ג' סִימָן תקע"ב וְהוּבְאָה בְּנִשְׁמַת אָדָם (ח"א כלל סה סק"א) נִיחָא קַשְׁיָתוֹ, דִּבְרֵדַאי כְּגוֹן יוֹלֶדֶת אוֹ חוֹלֶה לְיֵאָּשׁ לְמַאן דְּאָמַר שְׁאֵין זֶה נַס כְּלָל [שֶׁרוֹב חוֹלִים וְיוֹלְדוֹת לְחַיִּים], וַאֲנַן לָכְלֵי עָלְמָא נַס בְּעֵינַן, רַק דִּלְשִׁיטָה רִאשׁוֹנָה בְּעֵינַן דְּוַקָא שֶׁהַנֵּס שֶׁל הַצָּלָה יְהֵיה דְּוַקָא לְמַעְלָה מִדֶּרֶךְ הַטֶּבַע כְּנִפְּי-אֲבוֹתֵינוּ, וּלְשִׁיטָה שְׁנִיָּה כָּל דָּבָר שֶׁמְּזֻמָּן ה' בְּרֶגַע זוֹ בְּדֶרֶךְ הִתּוֹלְדָה גַּם כֵּן מִקְרֵי נַס, כְּגוֹן שֶׁבָּאוּ גַּנָּבִים אוֹ גַּוְלָנִים עָלָיו [וְנִשְׁמַת אָדָם (שם) מְשַׁמַּע דִּלְרַעָה רִאשׁוֹנָה נִתְמַעֵט רַק גַּנָּבִים וּמְשׁוּם דְּבָאִים רַק בְּשִׁבְיל מָמוֹן וְלֵיכָּא חֲשַׁשׁ סַכָּנָה כְּלָל, לֹא נִהְיֶרָה דְּהָא עַל פִּי הַדִּין מַתָּר לְהָרְגוֹ דַּחֲזָקָה בָּא לַהֲרֹג וְיִכְיוֹדֵעַ מִדִּין דְּמַחְתֶּרֶת], וְקָרוֹב שֶׁיְּהֵא כַּרְגוּמוֹ וְנִדְוַדְּמְנוּ בְּנֵי אָדָם אוֹ סְבָּה אַחֶרֶת שֶׁנִּתְפַּחֲדוּ וּבָרְחוּ מֵחֲמַת זֶה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה כְּאן שׁוּם בְּשֶׁבַע, מִכָּל מָקוֹם נַס הוּא שֶׁהִזְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשָׁעָה זוֹ:

א * יוֹרְדֵי הַיָּם. אִי דְּוַקָא יָם, אוֹ הוּא הַדִּין נָהָר שֶׁמְּהַלְּכִין בּוֹ בָּאֳנִיּוֹת אוֹ בְּדוּבְרוֹת עֲצִים כְּמוֹ שְׁדֶּרֶךְ בְּנֵהָרוֹת הַגְּדוֹלִים, נִרְאֶה לְכָאוֹרָה דְּתַלְיָא בְּמִנְהָג סְפָרַד וְאַשְׁכְּנַז הַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּמֻחְבָּר סָעִיף ז', דִּלְמַאן דְּאָמַר דְּהָם אֶפְלּוּ בְּסְתָם דְּרָכִים נַמִּי מִבָּרְכִין כְּמוֹ כֵן הוּא הַדִּין הָכָא לֹא גָּרַע נָהָר גָּדוֹל מִסְּתָם דְּרָכִים, אֲכָל לְפִי מִנְהָג אַשְׁכְּנַז דִּבְדֶרֶךְ אֵין מִבָּרְכִין, אֲפִלּוּ הָכִי תַּקִּינוּ רַבָּנָן לְבָרֵךְ. וְאַף עַל גַּב דִּבְקֹרֶא שְׁכִיחָא סַכָּנָתָא כְּמוֹ גַּבֵּי יָם גַּמּוּר, כֵּן נִרְאֶה לִי. וְדַע עוֹד דְּפָשׁוּט דִּלְכוֹלֵי עָלְמָא בֵּין בַּיָּם וּבֵין בְּמִדְבָּר מְבָרְכִין אֲפִלּוּ לֹא קָרֶה לוֹ שׁוּם סַכָּנָה, כְּגוֹן שֶׁעָבַר הַיָּם וְלֹא הָיָה שׁוּם רוּחַ סְעָרָה וּכְהַאי גַּוְנָא, אוֹ הָלַךְ בְּמִדְבָּר וְלֹא תָּעָה בַּדֶּרֶךְ וְלֹא חָסַר לוֹ מַיִם וּכְהַאי גַּוְנָא, אֲפִלּוּ הָכִי תַּקִּינוּ רַבָּנָן לְבָרֵךְ. וְאַף עַל גַּב דִּכְקֹרֶא שְׁכִיחָא סַכָּנָתָא (תהלים קו ד) כְּתִיב 'תָּעוּ בַמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן' וְכוּ' וּכְמוֹ כֵן גַּבֵּי יוֹרְדֵי הַיָּם 'וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סְעָרָה' וְגוֹ' (שם פסוק כה), לָאו דְּוַקָא שֶׁקָּרָה לוֹ, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁעָלוּל לוֹ לִקְרוֹת מִקָּרִים כָּאֵלֶּה צָרִיךְ לְאוֹדוּיֵי שֶׁנִּצַּל מִזֶּה:

* חָבוּשׁ. עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי **בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (סק"ג) **בְּשֵׁם הַמָּגֵן אַבְרָהָם דְּמִיְרִי בְּחָבוּשׁ עַל עִסְקֵי נְפָשׁוֹת,** וְנִרְאֶה מִדְּבָרָיו בָּזֶה דְּגַם חָבוּשׁ אֵינוֹ מְחַיֵּב לְהוֹדוֹת אֶלָּא מַחֲמַת שֶׁהוּא בְּסַכָּנָה מַחֲמַת חִבּוּשׁוֹ, וּלְהֶכִי בְּחָבוּשׁ מָמוֹן שְׁתּוֹבְעִים מִמֶּנּוּ, שֶׁקְּדָאי עַל כָּל פָּנִים לֹא יָבֹא הַדָּבָר לִידֵי סַכָּנַת נְפָשׁוֹת שֶׁאֲפִלּוּ אִם לֹא יַשִּׂיג יָדוֹ לְשַׁלֵּם גַּם כֵּן לֹא יַהֲרְגוּ אוֹתוֹ, לְפִיכָךְ אֵין מְבָרְכִין, מַה שֶּׁאֵין כֵּן

שַׁעַר הַצִּיּוּן

פֵּרֵשׁ הַשֵּׁ"ס מָה הָיָה. גַּם מַה שֶּׁהֵבִיא שָׁם מִמַּעֲשֶׂה דְּרִי"צ"ש (בתשובה סי' שלו) דְּמוּכָח דִּלְכְלֵי עָלְמָא כְּשֶׁנִּפַּל עָלָיו כֹּתֶל מִקְרֵי נַס, לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לְכְלֵי עָלְמָא מִקְרֵי זֶה נַס גָּמוּר דְּדֶמֵי לְנֶפֶל לְגֹב שֶׁל אֲרָיוֹת, וּבְעִנְיַן הַצָּלָה מִדְּרִישׁ שׁוּר יְהֵיה תְּלוּי בְּאֵיזֶה אֹפֶן הָיָה הַהַצָּלָה, אִם הָיָה בְּדֶרֶךְ נֵס גָּמוּר אוֹ בִּמְנֻהָגוֹ שֶׁל עוֹלָם כְּגוֹן עַל יְדֵי בְּרִיחָה וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה]: (כ) ט"ז (סק"ג) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (כמ) וַאֲפִלּוּ לְדַעָה רִאשׁוֹנָה נַס גָּמוּר [חַיֵּי אָדָם (ח"א כלל סה ס"ז)], וַאֲפִלּוּ לְפִי מַה שֶּׁפֵּרְשְׁנוּ דִּלְדַעָה רִאשׁוֹנָה נַס גָּמוּר בָּעֵינַן, גַּם זֶה הוּא נַס גָּמוּר דְּדָמְיָא לְנֶפֶל לְגֹב אֲרָיוֹת: (כמ) נִשְׁמַת אָדָם (שם סק"א)

שַׁעַר הַצִּיּוּן

בְּשֵׁם הַרַדְבַּ"ז (סי' אלף א), וְכָתַבְתִּי בִּלְשׁוֹן אֲפְשָׁר מְשׁוּם דְּלֹא בְּרִירָא כְּלַל הַאי דְּאֲפְשָׁר דַּאֲפִלּוּ לְדַעָה שְׁנִיָּה אֵין מְבָרְכִין, וְלֹא דָּמְיָא לְבָאוּ עָלָיו לִסְטִים בְּמִדְבָּר. וְהִשְׁמַטְתִּי דִּינוֹ הַשְּׁנִי דְּהָיָה עוֹלֶה בְּסֵלֶם וְנָפַל, דְּלֹא בְּרִירָא לִי, דַּאֲפְשָׁר דַּאֲפִלּוּ לְדַעָה רִאשׁוֹנָה מְבָרְכִין כָּל שֶׁהָיָה בִּגְבַהּ מָקוֹם: (ל) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב):

א (ס) וְאִם שׁוֹהֶה כַּמָּה יָמִים מִסְתַּפֵּק בְּעוֹלַת תָּמִיד (סק"א), אַף מִסְקְנַת הָאֲלִיָּה רַבָּה (סק"א) מַשְׁמַע דְּגַם בָּזֶה אֵינוֹ מְבָרֵךְ: (ג) אַחֲרוֹנִים: (ג) אֲלִיָּה רַבָּה (שם) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת בְּרָכוֹת הוֹדָאוֹת סִימָן רִיט

יוֹדוּךָ סֶלָה, חֲ׳בוּשׁ יְ׳סוּרִים יָ״ם מְ׳דָבָר: ב [ב]**וּמַה מְּבָרֵךְ, בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם (ד) הַגּוֹמֵל לְחַיָּבִים טוֹבוֹת** [ג]**שֶׁגְּמָלַנִי כָּל טוֹב, (ה) וְהַשׁוֹמְעִים אוֹמְרִים, מִי (ג) שֶׁגְּמָלְךָ כָּל טוֹב הוּא יִגְמָלְךָ כָּל טוֹב סֶלָה: ג** [ג]**צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּרָכָה זוֹ (ד) (ו) בְּפָנֵי עֲשָׂרָה * וְתֵרֵי מִינַיְיהוּ (ה) רַבָּנָן, דְּכְתִיב (תהלים קז לב) וִירוֹמְמוּהוּ בִּקְהַל עָם (ז) וּבְמוֹשַׁב**

ב שם לפי גרסת הרי״ף (סג.) והרמב״ם (פ״י ה״ח) והרא״ש (פ״ט סי׳ ג).
ג שם (ברי״ף ורמב״ם).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

אִישׁ אוֹ חוֹב לְסִפַּת הַיּוֹת שְׁאֵין יְרוּ מַשָּׂאַת וְאַחַר זֶךְ הַזְּמִין לוֹ ה׳ כו׳. וְשָׁם אַחַר זֶךְ נִרְאָה שֶׁהִצְּתְוּ לוֹמַר שֶׁאִם הָיָה בְּיָכְלָתוֹ אֶלָּא שֶׁלֹּא רָצָה, אוֹ שֶׁהָיָה מָקוֹם שֶׁיְּזוּתְרוּ לוֹ וְלֹא הוֹעִיל כו׳, אֲם לֹא שֶׁנֹּאמַר נְתַתָּ דְּבָרֶיךָ לְשִׁעוּרִין, עַיֵּן שָׁם, וְנִרְאֶה דְּכִהַאי גַּוְנָא יְבָרֵךְ בְּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת), וְסַיֵּם בָּזֶה הַמְּנָהָג פְּשׁוּט דְּכָל מִין חִבּוּשׁ בְּיִצִיאָתוֹ מִכְּרָךְ, עַיֵּן שָׁם, וּבְקִיצּוּר בָּרְכָה (סק״ד) הַבָּיא שֶׁגַּם בְּגוֹתְבֵי הַחַיִּים הִשִּׂיג עַל מִנְהַג אַבְרָהָם (סק״ח) וְזֶה.

קֹדֶשׁ דָּף נ״ג. אֲבָל הָרַאֲנ״ח (הנותן אמרי שפר פ׳ אמור) כָּתַב דְּכְעִינִן עֲשָׂרָה חוּץ מִן בֵּעַל הַנֵּס. יַד אַהֲרֹן (הגה״ט): (ה) **רַבָּנָן.** צָרִיךְ לוֹמַר דְּאִנּוּ הִלְכְתָא. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג):

בַּאוּר הַלָּכָה

שֶׁיֵּשֵׁב בְּבֵית הָאֲסוּרִים כְּמוֹ בְּמְדִינוֹת אֵלֶּה שֶׁיְּשִׁיבַת בֵּית הָאֲסוּרִים בְּעַצְמָהּ הוּא עֹנֶשׁ, אֲפִלּוּ הָיָה עֲלֵילָה שֶׁל נְפָשׁוֹת אֲפִלּוּ הָכִי כְּשֶׁיָּצָא מִבֵּית הָאֲסוּרִים אֵינוֹ מְבָרֵךְ, דְּהָא לֹא הָוֵי שׁוּם סַכָּנָה מֵאַחַר שֶׁיְּדוּעַ שֶׁזֶּה הוּא כָּל עָנְשׁוֹ [אִם לֹא שֶׁהִיְּשִׁיבָה בָּהֶם גּוּפָא הוּא סַכָּנָה, כְּמוֹ שֶׁיְּדוּעַ שֶׁיֵּשׁ בְּתֵּי אֲסוּרִים עַל נְפָשׁוֹת גְּדוֹלִים שֶׁהִיְּשִׁיבָה בָּהֶם זְמַן מְרֻבֶּה הוּא סַכָּנַת נְפָשׁוֹת, וּבְוַדַּאי צָרִיךְ לְבָרֵךְ כְּשֶׁיֵּצֵא מִשָּׁם]. וְאוּלָם יֵשׁ לְדַקְדֵּק, דְּחַיָּב לְהוֹדוֹת וּלְבָרֵךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ מִתְּחִלָּה רַק לִישִׁיבַת בֵּית הָאֲסוּרִים בִּלְבַד וְלֹא לְעֹנֶשׁ נְפָשׁוֹת. וְהִנֵּה הָאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) **וּבְרָכֵי יוֹסֵף** (סק״ד) **וְעוֹד אַחֲרוֹנִים חָלְקוּ עָלָיו וְהוֹכִיחוּ מֵהַרְבֵּה רִאשׁוֹנִים דַּאֲפִלּוּ חִבּוּשׁ מַחֲמַת מָמוֹן וְלֹא הָיָה שׁוּם סַכָּנָה גַּם כֵּן מְבָרֵךְ, כֵּיוָן דְּעַל כָּל פָּנִים הָיָה כָּלוּא וְלֹא הָיָה מוֹשֵׁל בְּנַפְשׁוֹ,** וְיֵשׁ אַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ שֶׁגַּם מִנְּהַג אַבְרָהָם לֹא כָּתַב דִּבְרֵיהֶם אֶלָּא לְפִי מִנְהָג אַשְׁכְּנַז הַמּוּבָא בְּסִעִיף ז׳ וּבְסִעִיף ח׳ דְּזוֹנְקָא בְּזֶרֶךְ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סַכָּנָה אוֹ בְּחִלִּי שֶׁמַּחֲלָל הַגּוּף, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְמִנְהַג סְפָרַד דַּאֲפִלּוּ בְּחִלִּי כָּל דְּהוּ אוֹ בְּזֶרֶךְ סְתָם נַמִּי מְבָרְכִין, הוּא הַדִּין הָכָא גַּבֵּי חִבּוּשׁ אֲפִלּוּ עַל עִסְקֵי מָמוֹן, וְהֵנֵי קַדְמוֹנִים הֵם בַּעֲלֵי שִׁיטָה זוֹ שֶׁל מִנְהָג סְפָרַד. אֶלָּא דְּבֶאֱמֶת מִתְּמִיהַ מִנֵּי אַבְרָהָם נִרְאֶה דַּאֲפִלּוּ לְמִנְהַג סְפָרַד בְּעִינַן דְּזוֹנְקָא חִבּוּשׁ מַחֲמַת נְפָשׁוֹת, וְעוֹד רְאָיָה דְּהָא הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּעַצְמוֹ נָטָה בְּסִעִיף קָטָן ח׳ לְדַעַת הַמְּחַבֵּר דַּאֲפִלּוּ בְּלֹא מַכָּה שֶׁל חֹלִי נַמִּי, וְאִם כֵּן אֵיךְ סְתָם הָכָא בְּסִתָם דְּזוֹנְקָא מַחֲמַת נְפָשׁוֹת. וְנִרְאֶה דְּדַעַת מָגֵן אַבְרָהָם הוּא דְּהֵנֵי קַדְמוֹנִים שֶׁמַּבִּיא הַבְּרֵכֵי יוֹסֵף הוֹלְכִים בְּשִׁיטַת הָעָרוּךְ** (ערך ארבע) **דַּאֲפִלּוּ בְּמַחוֹשׁ כָּל דְּהוּ נַמִּי מְבָרְכִין, וּלְפִי זֶה הוּא הַדִּין בְּחִבּוּשׁ מַחֲמַת מָמוֹן כֵּיוָן שֶׁהוּא עַל כָּל פָּנִים כָּלוּא וְאֵינוֹ יָכוֹל לָצֵאת כְּחָפְצוֹ, דֵּי לְהִתְחַיֵּב בִּבְרָכָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְהַמְחַבֵּר בְּסִעִיף ח׳ שֶׁלֹּא אָחֵז לְגַמְרֵי בְּשִׁיטַת הָעָרוּךְ אֶלָּא הִצְרִיךְ עַל כָּל פָּנִים שֶׁעֲלָה לְמִשָּׁה, וּמִשֶּׁעַם כֵּיוָן שֶׁעֲלָה לְמִשָּׁה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְסֻכָּן לְצֵאת עַתָּה מִכָּל מָקוֹם יִקָּרֵא פְּעָמִים רַבּוֹת מִכֵּיוָן שֶׁנָּפַל לְמִשְׁכָּב מִתְגַּבֵּר עָלָיו וּבָא לִידֵי סַכָּנָה וּבָזֶה חַיָּב לְהוֹדוֹת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בָּאֱמֶת הַמְּחַבֵּר סִבָּרָא זוֹ בְּמֵה שֶׁפִּסַּסִים, וְדָמֵי לְהֶעָלֵהוּ לַגַּרְדּוֹם לְדִין שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ יֵצֵא דִּינוֹ, וְאִם כֵּן לְפִי שִׁיטָה זוֹ בְּחִבּוּשׁ מַחֲמַת נְפָשׁוֹת שֶׁעַל כָּל פָּנִים יַעֲלֵהוּ לַגַּרְדּוֹם חַיָּב לְבָרֵךְ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּחִבּוּשׁ מַחֲמַת מָמוֹן שֶׁלְּעוֹלָם לֹא יַעֲלוּהוּ לַגַּרְדּוֹם לְדִינוֹ מַחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ מָה לְפָרַע אֵינוֹ חַיָּב לְבָרֵךְ. וּמִכָּל מָקוֹם אֲפִלּוּ יְהֵיכָנָא לְדַקְדְּרֵיהֶם לְדָחוֹת דִּבְרֵי מָגֵן אַבְרָהָם, אֵינוֹ אֶלָּא לְמִנְהַג סְפָרַד וּלְפִי סִתְמֵית הַמְּחַבֵּר בְּסִעִיף ח׳, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְדַעַת רַמ״א וּלְמִנְהַג אַשְׁכְּנַז וּלְמִי שֶׁנּוֹהֵג כֵּן בְּוַדַּאי צָדְקוּ דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם דְּבִמְקוֹם שֶׁאֵין סַכָּנָה אֵין מְבָרְכִין, וּמֵה אֵיכְפַּת לָן בְּמֵה שֶׁאֵינוֹ שׁוֹלֵט בְּנַפְשׁוֹ [אִם לֹא בְּמָקוֹם דָּגֵם בְּחִבּוּשׁ עַל עִסְקֵי מָמוֹן אֵינוֹ בְּטוּחַ לְגַמְרֵי מִסַּכָּנָה** (מג. ד״ה ארבעה)**]. וְתִמְיָה עַל אֵלִיָּה רַבָּה שֶׁלֹּא נִחַת לָזֶה. וְדַע עוֹד דְּאַף לְדִבְרֵי הַחוֹלְקִים וּלְשִׁיטָתָם אִם דְּנוּהוּ לֵישֵׁב בְּבֵית הָאֲסוּרִים בְּוַדַּאי חַיָּב לְבָרֵךְ כְּשֶׁיֵּצֵא אַחַר כַּךְ אַף שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ סַכָּנָה כְּלָל, מִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּכָל זֶה כְּשִׁישׁוּב עַל כָּל פָּנִים בְּבֵית הָאֲסוּרִים גְּמוּר וּמְשֻׁךְ אִיזֶה זְמַן, אֲבָל לֹא כְּשֶׁדָּנוּהוּ לֵישֵׁב יוֹם אוֹ יוֹמַיִם בְּבֵית הַשּׁוֹטְרִים כְּמוֹ שֶׁנְּהוּגִים בְּזִמַּנֵּנוּ עַל חֲטָאִים קַלִּים נָגֵד חֲצִי הַמִּשְׁלָה יְרוּם הוֹדָהּ, דְּזָה לְכוֹלֵי עָלְמָא אֵין מְבָרְכִין דְּלֵיכָא הָכָא שׁוּם סַכָּנָה,** וְגַם לֹא שִׁיְּעָה כָּל כָּךְ טַעֲמָא דְּרַ״י מִינְּאש (בחשובה סי׳ צ) שֶׁהַבַּיִת הַבַּרְכֵי יוֹסֵף מִשּׁוּם דְּאִינוֹ שׁוֹלֵט בְּנַפְשׁוֹ, וְאֵין זֶה כְּלָל מְעִנְיָנָא דִּקְרָא דִּכְתִיב בֵּיהּ ״שָׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת״ וְגוֹ׳ ״וַיִּכְנַע בָּעָמָל לִבָּם״ וְגוֹ׳ וְיִכְשְׁלוּ וְאֵין עֹזֵר״ וְגוֹ׳ (שם פסוק יב), וּגְדוֹלָה מִזּוֹ מָצָאתִי לְאֶחָד שֶׁכָּתַב, שֶׁחִבּוּשׁ מְבָרֵךְ דְּוַקָא בְּשֶׁהָיָה כָּבוּל בְּכַבְלֵי בַּרְזֶל, וְאַף שֶׁלְּדִינָא לֹא נִרְאֶה כֵּן דִּכְפִי הַנִּרְאֶה נִמְשַׁךְ אַחַר לְשׁוֹן הַמִּקְרָא (שם פסוק י) דִּכְתִיב אֲסִירֵי עֹנִי וּבַרְזֶל, וּכְבָר כָּתַבְנוּ לְעֵיל בַּבֵּאוּר הֲלָכָה (ד״ה יורד) דְּלָא בְּעִינַן דּוּמְיָא דִּקְרָא, וַאֲפִלּוּ בְּלֹא תְּעִי בְּמִדְבָּר אוֹ לֹא עָמַד רוּחַ סְעָרָה גַּם כֵּן מְבָרֵךְ וְהוּא הַדִּין בָּזֶה, וְכֵן מֻשְׁמָע מִשְּׁאָר פּוֹסְקִים שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּ תְּנַאי זֶה, אֲבָל עַל כָּל פָּנִים בֵּיוֹשֵׁב יוֹם אוֹ יוֹמַיִם בְּוַדַּאי אֵינוֹ כְּלָל מַעֲנְיָנָא דִּקְרָא וְאֵין לְבָרֵךְ:

ג * **וְתֵרֵי מִינַיְיהוּ רַבָּנָן.** עַיֵּן פְּרִי מְגַדִּים (משז״ סק״א) שֶׁפִּגְמְגֵם בְּדִבְרֵי הַמְּחַבֵּר שֶׁהִשְׁמִיט דַּעַת הַתּוֹסָפוֹת (נד: ד״ה ואימא) דְּכְעִינַן תְּרֵי רַבָּנָן לְבַד הָעֲשָׂרָה, מֵאַחַר שֶׁהָרִי״ף (וְהָרַמְבַּ״ם) [וְהָרֹא״שׁ] (פ״ט סי׳ ג) מַסְכִּימִים גַּם כֵּן לְשִׁיטָה זוֹ, וְכָאֶמְת נִמְשַׁךְ בְּשִׁגְגָה אַחַר דִּבְרֵי הַבַּיִת יוֹסֵף (ד״ה כתב רבי), וּכְבָר כָּתַב הַפְּרִישָׁה (סק״ד) שֶׁטָּעוּת סוֹפֵר הוּא בְּבֵית יוֹסֵף וְאַדְרַבָּה הָרִי״ף (מג.) דִּסְבִירָא לֵיהּ לְהַלָּכָה מֵהַתּוֹסָפוֹת, וְכֵן בְּאֶשְׁכּוֹל (ח״א סי׳ כב) וּבְהַלְכוֹת רַאֲבִי״ה (סי׳ קמו) [שָׁיְּצָא עַתָּה לְאוֹר] הָעִתִּיק גַּם כֵּן הָכִי, וּמְצָאתִי שֶׁכְּבָר הֵעִיר בָּזֶה הַמְפָרֵשׁ לְחִדּוּשֵׁי הָרַ״ה (פקודת הלויים נד: אות יב) עַיֵּן שָׁם. וּבְעִקַּר הַדָּבָר אֵין תְּמִיהָ כְּלָל עֲלֵיהֶם, דִּידוּעַ דְּכַמָּה רִאשׁוֹנִים סוֹבְרִים דְּכָל הֵיכִי דְּלָא אַפֵּיק הַגְּמָרָא בְּהֵיפֶךְ אִתְּמוֹרָא [וְהַתּוֹסָפוֹת אִפְשָׁר דְּקִיְּימִי בְּשִׁיטַת הָרַשְׁבַּ״ם (ב״ב) פֶּרֶק חֲזָקַת הַבָּתִּים נ״ב עַמּוּד ב׳ בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל קַשְׁיָא דְּלֹא סָבַר לָהּ כְּהָרִאשׁוֹנִים הַנַּ״ל, אַחַר כָּךְ מָצָאתִי שֶׁהַגְּרַ״א הֵעִיר כָּל זֶה], וְיֵשׁ לוֹמַר גַּם בְּעִנְיָנֵנוּ דְּמֵר זוּטְרָא סוֹבֵר דְּאֵין סְבָרָה לְהַצְרִיךְ שְׁנַיִם לְבַד הָעֲשָׂרָה דְּהֵיכָן מָצִינוּ בְּכָל הַתּוֹרָה לְהַצְרִיךְ מִסְפָּר שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֲנָשִׁים, וּבְוַדַּאי הֵנֵי שְׁנַיִם מִתּוֹךְ עֲשָׂרָה הֵם. וְעַד עוֹד דִּלְשׁוֹן הַתּוֹסָפוֹת בָּזֶה כְּפִי מַה שֶּׁהוּא לְפָנֵינוּ הוּא מְקֻצָּר בְּיוֹתֵר, וְעַיֵּן בְּאַחֲרוֹנִים שֶׁנִּדְחֲקוּ בְּהַבָּנָתוֹ, וּבְתוֹסְפוֹת רַבֵּנוּ יְהוּדָה (נד: ד״ה אימא) הַלָּשׁוֹן מְבֹרָר בְּיוֹתֵר וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, אִימָא בֵּי עֲשָׂרָה וְתֵרֵי רַבָּנָן, קַשְׁיָא, וְכֵיוָן דְּלֹא אִיפְּשָׁטָא לָן עֲבָדִינָא לְחוּמְרָא, וְאִי לֵיכָּא תְּרֵי רַבָּנָן, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּמִפְּרָשׁ הוּא שֶׁשְּׁנֵי דְּבָרִים הֵם, וְהַגְּרַ״א בְּבֵאוּרוֹ כִּוֵּן גַּם כֵּן לָזֶה מִדַּעְתּוֹ הָרְחָבָה עַיֵּן שָׁם:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ד) עַיֵּן בְּכֶנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב יב) וְחַיֵּי אָדָם (ח״א כלל סה ס״ו):

ב (ה) וּמַה שֶּׁהֵבִיא הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ריש הסי׳) **דְּשֵׁם ר״מ מִינָץ** (סי׳ יד) **דְּאֵין לְשַׁנּוֹת מִמִּטְבַּע שֶׁשִּׁבְּעוּ חֲכָמִים הוּא רַק לְכַתְּחִלָּה,** דְּעַל כָּרְחָךְ לָאו שִׁנּוּי גְּמוּר הוּא וּכְמוֹ שְׁמוּכָח בְּסִעִיף ד׳, **וַאֲפִלּוּ לְצִנְעָן לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ עִיּוּן קָצַת דְּהָא מַשְׁמַע בְּגְמָרָא** (נד:) **דְּרַב יְהוּדָה עָשָׂה כֵּן לְכַתְּחִלָּה:** (ו) אַחֲרוֹנִים: **ג** (ו) כֵּן כָּתַב בְּכֶנֶסֶת הַיְשָׁר (סק״ד) בְּשֵׁם פּוֹסְקִים, וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּתַב דְּהָרַאֲנ״ח חוֹלֵק [וְנִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו אֵיזֶה אַחֲרוֹנִים], אַף עַל פִּי כֵן נִרְאֶה דְּיֵשׁ לְהַקֵּל. וְסָמְךְ לְדִבְרֵי דְּהָא כָּל דִּין שֶׁעֲשָׂרָה

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובסדר ברכת הנהנין (פ״ג ה״ב) כתב: מי שהיה חבוש בבית האסורים על ידי עסקי נפשות ויצא, או על עסקי ממון אם היה מעונה בכבלי ברזל. **ב]** בסדר ברכת הנהנין (שם ה״ג) כתב שנשים חייבות, ועל כן כל אשה יולדת כשתקום מחליה תברך בבית הכנסת של נשים וישמעו עשרה אנשים מבפנים. **ג]** ובסידור הנוסח 'שגמלני טוב', והשומעים עונים 'מי שגמלך טוב הוא יגמלך כל טוב סלה'.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah